

23.06.2025

Dnro 1174/03.04.04.04.20/2023

Asia	Valitus vesilain mukaisessa hallintopakkoasiassa
Valittaja ja hakija	Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys r.y.
Vastapuoli	Kemijoki Oy
Päätös, josta valitetaan	

Valituksenalainen päätös

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 14.9.2023, 136/2023

Käsittelyratkaisu

1. Asiassa on ollut kyse osin vesilain 18 luvun 8 §:n mukaisesta erimielisyysasiasta ja osin vesilain 14 luvun mukaisesta hallintopakkoasiasta.
2. Aluehallintovirasto on käsitellyt asian antamatta hakemusasiasiaa tiedoksi julkisella kuulutuksella.
3. Vaatimus päättää Kokkosnivan voimalaitoksen ja padon ylittävän sillan korjaamisen osalta uuden ympäristöluvan tarpeellisuudesta ja vaatimus, että töille on vaadittava, oikeastaan velvoitettava hakemaan ympäristölupa, jätetään tutkimatta.
4. Aluehallintovirasto jättää tutkimatta vesilain 18 luvun 8 §:n mukaisen erimielisyysasian.
5. Vaatimus, että mahdollinen ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain mukainen ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA-menettely) on ratkaistava ennen lupakäsittelyä, jätetään tutkimatta.

Hallintopakkoasiaa koskeva ratkaisu (pääasiaratkaisu)

Vaatimus, että aluehallintoviraston tulee antaa määräys tulvaluukkujen sulkemisen ja voimalan käytön kiellosta, kunnes asia on ratkaistu, hylätään.

Päätöksen perusteluita

Käsittelyratkaisun perusteluita

1. Hakija on hakemuksessaan pyytänyt aluehallintovirastoa päättämään Kokkosnivan voimalaitoksen ja padon ylittävän sillan korjaamisen osalta uuden vesitalous- ja ympäristöluvan tarpeellisuudesta sekä vaatinut, että aluehallintoviraston tulee antaa määräys tulvaluukkujen sulkemisen ja voimalan käytön kiellosta, kunnes asia on ratkaistu. Aluehallintovirasto on 24.9.2021 täydennyspyynnön yhteydessä pyytänyt hakijaa selventämään, onko hakemus laitettu vireille mahdollisesti vesilain 14 luvun mukaisena hallintopakkoasiana vaiko mahdollisesti vesilain 18 luvun 8 §:n mukaisena erimielisyysasiana tai jonakin muuna asiana.

Hakija on 24.10.2021 aluehallintovirastolle toimittamassaan täydennyksessä todennut, että asia on laitettu vireille vesilain 18 luvun 8 §:n mukaisena erimielisyytenä luvan tarvepäätöksestä. Edellä mainitun täydennyksen mukaan erimielisyysasia liittyy Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskuksen) 10.6.2021 antamaan lausuntoon.

Vaikka hakija on edellä mainitussa täydennyksessään todennut asian laitettun vireille vesilain 18 luvun 8 §:n mukaisena erimielisyysasiana, asiassa on tosiasiaa ollut kyse osin vesilain 18 luvun 8 §:n mukaisesta erimielisyysasiasta ja osin vesilain 14 luvun mukaisesta hallintopakkoasiasta. Tämä siksi, ettei hakija ole käsittelyn aikana missään vaiheessa luopunut vaatimuksesta, että aluehallintoviraston tulisi antaa määräys Kokkosnivan voimalaitoksen tulvaluukkujen sulkemisen ja voimalan käytön kiellosta, kunnes luvan tarvetta koskeva asia on ratkaistu. Edellä mainittu vaatimus on vesilain 14 luvun mukainen hallintopakko vaatimus.

3. Ympäristönsuojelulaissa ei ole säädetty luvan tarpeen osalta mahdollisuudesta laittaa erimielisyysasia vireille lupaviranomaisessa. Näin ollen kyseisessä laissa ei ole myöskään mahdollistettu lupaviranomaiselle käsitellä ympäristöluvan tarpeen osalta mahdollista erimielisyysasia.

Aluehallintovirasto toteaa, että Kemijoki Oy:n Kokkosnivan voimalaitoksella ei ole ympäristönsuojelulain mukaista lupaa lainkaan. Voimalaitoksen toiminnalla on ainoastaan vesilain mukainen vesitalouslupa.

Lisäksi aluehallintovirasto toteaa, että perusparannustöiden kaikki perusparannuksessa tehdyt toimenpiteet ja työt ovat sijoittuneet olemassa olevan voimalaitoksen sisälle eikä peruskorjausten yhteydessä ole tehty mitään muutoksia voimalaitokseen vettä johtaviin kanaviin, tunneleihin eikä muihin rakennelmiin. Ympäristönsuojelulain mukainen lupa on niin sanottu

päästölupa. Kokkosnivan voimalaitoksen toiminnassa ei ole kyse päästöjen aiheuttamisesta, joille tarvitaan ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa. Edellä mainituista töistä ei ole todettu aiheutuneen mitään sellaisia päästöjä, joiden osalta peruskorjauksille olisi tarvinnut ympäristölupaa. Edellä luetellut peruskorjaustyöt eivät myöskään ole ympäristönsuojelulain mukaan aina luvanvaraisia toimintoja.

4. Hakija on 24.10.2021 aluehallintovirastolle toimittamassaan täydennyksessä todennut, että asia on laitettu vireille vesilain 18 luvun 8 §:n mukaisena erimielisyytenä luvan tarvepäätöksestä. Edellä mainitun täydennyksen mukaan erimielisyysasia liittyy ELY keskuksen 10.6.2021 antamaan lausuntoon.

Kemijoki Oy on 25.5.2022 aluehallintovirastolle toimittamassaan lausunnossa todennut muun muassa, että nyt puheena olevat Kokkosnivan vesivoimalaitoksen tai sen sillan korjaustyöt eivät ole aiheuttaneet sellaisia ympäristö- tai muita vaikutuksia, että ne olisivat vaikuttaneet luonnonsuojeluyhdistyksen oikeuteen tai etuun. Asia ei siis koske luonnonsuojeluyhdistyksen oikeutta, etua tai velvollisuutta.

Hakija on 25.7.2022 aluehallintovirastolle toimittamassaan vastaselityksessä, oikeastaan selityksessä todennut muun muassa, että asia koskee yhdistyksen etua ja velvollisuutta huolehtia vaelluskaloista ja vesiluonnosta.

Ensiksi aluehallintovirasto ratkaisee erimielisyysasian osalta, onko Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys ry:llä vireillepano-oikeutta tässä asiassa koskevassa vesilain 18 luvun 8 §:n mukaisessa erimielisyysasiassa.

Nykyisessä vesilaissa (587/2011) tai vanhassa vesilaissa (264/1961) tai niitä koskevissa esitöissä ei ole tarkemmin perusteltu kenellä tai millä taholla on oikeus laittaa erimielisyysasia vireille aluehallintovirastossa.

Vaikka Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys ry:n säännön 2 §:n mukaan yhdistyksen tarkoituksena on edistää toimialueellaan luonnon- ja ympäristönsuojelua, ei se automaattisesti tee yhdistystä tässä asiassa asianosaiseksi tai anna oikeutta toimia erimielisyysasiassa vireille panijana tai asianosaisena.

Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys ry:llä ei tässä tapauksessa voisi olla vesilain 13 luvun 9 §:n mukaan oikeuksia korvauksiin, vaikka Kokkosnivan voimalaitoksen tai patosillan peruskorjauksista olisi aiheutunut sellaisia vaikutuksia, mistä olisi aiheutunut korvattavaa edunmenetystä. Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistystä ei voi siten pitää tässä asiassa asianosaisena. Näin ollen aluehallintovirasto jättää tutkimatta Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys ry:n pyynnön päättää Kokkosnivan voimalaitoksen ja padon ylittävän sillan (patosillan) korjaamisen osalta uuden vesitalouslupan tarpeellisuudesta sekä vaatimuksen, että töille on vaadittava vesitalouslupa, oikeastaan hakemaan vesitalouslupaa.

5. Koska peruskorjauksille ei pääasiaratkaisusta ja sen perusteluista ilmenevästi ole ollut tarvetta hakea vesilain mukaista lupaa, ei myöskään ole

tarvetta hakijan esittämälle ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain mukaiselle ympäristövaikutusten arvioinnille (YVA-menettelylle) tai niin sanotulle YVA-harkinnalle eikä arvioinnille hankkeen vaikutuksista jokiravulle. Näin ollen hakijan YVA-menettelyä koskeva vaatimus jätetään tutkimatta.

Hallintopakkoa koskevan ratkaisun perusteluita

Vireillepano-oikeus

Hakemuksen täydennyksenä on toimitettu Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistyksen säännöt. Sääntöjen 1 §:n mukaan yhdistyksen toimialue on Pelkosenniemen kunta. Sääntöjen 2 §:n mukaan yhdistyksen tarkoituksena on edistää toimialueellaan luonnon- ja ympäristönsuojelua. Näin ollen Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistyksellä on ollut oikeus laittaa hallintopakkoasia vireille aluehallintovirastossa.

Asiassa saatu selvitys

Asiassa saadun selvityksen mukaan Kokkosnivan vesivoimalaitoksen peruskorjaustyöt on tehty vuoden 2021 aikana. Kemijoki Oy on Lapin ELY-keskukselle 14.2.2022 lähettämässään sähköpostissa ilmoittanut, että Kokkosnivan voimalaitos on otettu takaisin tuotantokäyttöön koekäyttövaiheen jälkeen 24.1.2022. Lisäksi ilmoituksessa on todettu, että laitoksella tehdään vielä viimeistely- ja siistimistöitä kevään aikana. Asiassa ei ole ilmennyt, että hankkeessa olisi tehty muita kuin Kemijoki Oy:n edellä ilmoittamia toimenpiteitä.

Voimalaitoksen peruskorjauksen yhteydessä on uusittu voimalaitoksen juoksupyörä uudella vesinapaisella juoksupyörällä, uusittu voimalaitoksen sähkö- ja automaatiojärjestelmät sekä johtopyörä, korjattu vesiteiden teräs- ja betonirakenteiden korroosiovaurioita, huollettu voimalaitoksen päämuuntaja ja uusittu apulaitteita sekä puhdistettu generaattori. Kaikki edellä mainitut työt ovat sijoittuneet Kemijoki Oy:n mukaan voimalaitoksen sisälle eikä peruskorjausten yhteydessä ole tehty mitään muutoksia voimalaitokseen vettä johtaviin kanaviin, tunneleihin eikä muihin rakennelmiin. Voimalaitoksen säännöstelyrajat ja rakennusvirtaamat ovat pysyneet ennallaan. Peruskorjaus on tehty nykyisten säännöstelyrajojen puitteissa, eikä sen vuoksi ole tarvinnut hakea poikkeuslupia säännöstelyn tilapäiseen muuttamiseen.

Kemijoki Oy on tiedustellut 11.5.2021 päivätyllä kirjeellään ELY-keskuksen näkemystä vesilain (587/2011) mukaisen luvan tarpeellisuudesta edellä mainittuja peruskorjaushankkeita varten. ELY-keskus on 10.6.2021 päivätyssä lausunnossaan mm. todennut, että sen näkemyksen mukaan Kokkosnivan voimalaitoksen peruskunnostus ei loukkaa yleisiä tai yksityisiä etuja. Hankkeesta ei ole myöskään ennalta arvioiden odotettavissa vesilain 3 luvun 2 §:n mukaisia seurauksia, joten lupaa ei tarvitse hakea aluehallintovirastolta.

Kemijoki Oy on voimalaitoksen peruskorjaustöiden yhteydessä 3.–28.8.2021 uusinnut myös voimalaitoksen padon päällä olevan tien eli sillan liikuntasauvoja ja muita vastaavia liitoksia, koska niistä on päässyt ennen korjausta valumaan sade- ja sulamisvettä jonkun verran voimalaitoksen rakenteisiin. Silta on ollut suljettuna puomeilla korjaustöiden ajan. Sillalle on aikanaan myönnetty lupa osana voimalaitoksen vesioikeudellista lupaa. Sillan korjaamisesta ei ole tehty erillistä ilmoitusta ELY-keskukselle, koska korjaustyö on kohdistunut sillan pintarakenteisiin, eikä korjaustyöllä ole muutettu sillan vesioikeudellisen luvan mukaisia rakenteita.

Lapin ELY-keskus on vierailut vesilain valvontaviranomaisena 26.10.2021 Kokkosnivan voimalaitostyömaalla, jolloin Kemijoki Oy esitteli käynnissä olevaa remonttia sekä sen vaikutuksia suhteessa lupaehtoihin. Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan esimerkiksi mahdollisten päällystevaurioiden ja liikuntasauvojen korjaaminen on patojen normaalia kunnostustyötä, eivätkä tämän kaltaiset työt loukkaa vesilain 3 luvun mukaisia yleisiä tai yksityisiä etuja, eikä niistä ole myöskään ennalta arvioiden odotettavissa vesilain 3 luvun 2 §:n mukaisia seurauksia, joten lupaa ei tarvitse hakea aluehallintovirastolta.

Johtopäätökset

Edellä sanotun perusteella Kokkosnivan voimalaitoksen peruskunnostuksen toteuttaminen tai patosillan peruskunnostus eivät ole edellyttäneet vesilain mukaista vesitalouslupaa vesilain 3 luvun 2 §:n eikä 3 §:n nojalla. Koska peruskorjauksille ei ole ollut tarvetta hakea vesilain mukaista lupaa, ei Kemijoki Oy ole rikkonut vesilakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, kun se ei ole hakenut Kokkosnivan voimalaitoksen eikä patosillan rakentamiselle vesitalouslupaa. Asiassa saatujen tietojen mukaan Kemijoki Oy on voinut toteuttaa peruskorjaustyöt siten, että voimassa olevaa lupaa ja lupamääräyksiä on täysimääräisesti voitu noudattaa, eikä ole ollut tarvetta hakea muutoksia olemassa olevaan lupaan tai lupamääräyksiin. Näin ollen Kemijoki Oy:n ei ole myöskään todettu rikkoneen Kokkosnivan voimalaitoksen ja patosillan osalta annettua lupaa tai lupamääräyksiä.

Edellä ilmenevin perustein aluehallintovirasto hylkää hakijan vaatimuksen antaa määräys Kokkosnivan voimalaitoksen tulvaluukkujen sulkemisen ja voimalan käytön kiellosta, kunnes luvan tarvetta koskeva asia on ratkaistu.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys r.y. on vaatinut, että aluehallintoviraston päätös kumotaan ja asia palautetaan aluehallintovirastolle uudestaan käsiteltäväksi. Hallinto-oikeuden tulee pyytää selvitystä Pelkosenniemen rakennusvalvontaviranomaiselta siitä, onko laitteilla, rakenteilla ja rakennuksilla asianmukaiset luvat ja selvitystä siitä mitä viranomainen aikoo tehdä asialle jos niitä ei ole.

Hallinto-oikeuden on myös tutkittava, noudattaako ELY-keskus lakia käsitellessään vesilupatarpeen arviointeja.

Perustelut

Päätös rikkoo hallintolakia, ympäristönsuojelulakia, vesilakia, maankäyttö- ja rakennuslakia, Århusin sopimusta, vesipuitedirektiiviä ja ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia.

Yhdistyksellä on ollut vireillepano-oikeus asiassa. sekä vesilain että ympäristönsuojelulain nojalla. Århusin sopimuksen 9 artikla määrää yhteisöjen oikeudesta saattaa asia uudelleen tutkittavaksi.

Yhtiö on pilannut pohjavettä nostamalla pohjaveden pintaa vastoin ympäristönsuojelulain 135 §:ää. Valtion valvontaviranomainen ei ole antanut ympäristönsuojelulain 137 §:ssä tarkoitettua määräystä pohjaveden puhdistamisesta tai aiheutuneen haitan poistamisesta pilaamisen lopettamista tarkoittavan vaatimuksen perusteella.

Asiassa on kysymys myös ympäristönsuojelulain 176 §:n mukaisesta vaatimuksesta poistaa Kokkosnivan alapuolisesta joesta liettymiä, joita on kertynyt talvivirtaamien huipuista aiheutuneista sortumista. Lisäksi asiassa on kysymys ympäristönsuojelulain 181 §:n mukaisesta vaatimuksesta toiminnan keskeyttämiseksi. Hakijan ympäristönsuojelulain nojalla tekemät vaatimukset olisi tullut tutkia.

Hankkeesta vastaava ei ole tarkkaillut alapuolista vesistöä työn aikana tehostetusti, mikä olisi ollut tarpeen pohjaveden pinnan muutosten ja joen pilaantumisen vuoksi.

Aluehallintoviraston päätös perustuu ELY-keskuksen 10.6.2021 antamaan lausuntoon.

Asiakirjoista käy ilmi, että voimalaitoksen rakenteista muutoksia on tehty juoksupyörään ja padon vedenalaisiin rakenteisiin. Vesi on syövyttänyt betonirakenteita ja niitä on korjattu injektoidulla. Käytetyistä aineista, kemikaaleista ja niiden vaikutuksista vesiekologiaan ei ole esitetty selvitystä. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti aluehallintoviraston olisi tullut määrätä hanke luvitettavaksi.

Hankkeeseen olisi tullut soveltaa ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Hankkeesta aiheutuu paljon laajempia ympäristövaikutuksia kuin rakentamistoimien aikana oli oletettavaa.

Päätös perustuu pelkästään luokiteltuihin pohjavesialueisiin. Pohjavedet on suojeltu ympäristönsuojelulain nojalla kaikkialla. Pohjaveden nostaminen on pohjaveden muuttamista, jota sääntelee ympäristönsuojelulain 17 §. Pohjavesien nostaminen aiheuttaa haittaa pohjaveden talousvesikäyttöön, metsän ja peltojen viljelyyn sekä suokasvillisuudelle ja eläimistölle.

Padon vaikutusalueella on runsaasti suojelualueita ja vaikutukset niihin ovat jääneet arvioimatta.

Hankkeesta eli voimalan peruskorjauksesta, sen käytön jatkamisesta ja vuorokausisäännöstelystä aiheutuu haittaa vesiluonnolle ja joen hydrologialle ja morfologialle.

Haitallisia päästöjä pohjavesiin ja joen pohjalle tapahtuu niin kauan kuin pohjavettä pidetään korkealla ja vesimäärä joessa poikkeaa sen luontaisista vaihteluista eli kun Luiron vettä säännöstellään Kitisen kautta. Säännöstely aiheuttaa haittaa pohjavesille ja vesiluonnolle.

Päätöstä ei ole tehty hallintolain 6 §:ssä säädettyjen oikeusperiaatteiden mukaisesti. Viranomainen on myös jättänyt selvittämättä asioita vastoin lain 31 §:ssä säädettyä selvittämisvelvollisuutta. Mitään selvitystä pilatuista pohjavesistä tai jokia täyttävästä liettymästä ei ole vaadittu hankittavaksi. Ei ole myöskään tarkasteltu eikä noudatettu maakuntakaavan määräystä.

Se, että laitoksella on lupa, ei ole pysyvä omistusoikeussuojan turvaama olotila. Säännöstely heikentää Kitisen tilaa jatkuvasti kiihtyen. Kitisen morfologia heikkenee ja on kohta kaloille ja ravuille elinkelvoton. Päätöksenteossa ei ole noudatettu vesipuidedirektiivin määräyksiä.

Kitiseen ei hankkeen vuoksi ole esitetty sekoittumisvyöhykettä. Sekoittumisvyöhykkeen alarajan tulisi olla 480 m 5-tien sillan keskilinjasta alavirtaan ja sen alapuolella jokea olisi pidettävä rakentamattomana jokena ja kunnostaa sitä niin, että ekologinen hyvä tila saavutetaan.

Aluehallintovirasto ei ole noudattanut varovaisuusperiaatetta, johon sisältyy velvollisuus tarkistaa ympäristöluvan tarve ja pyytää selvityksiä hankkeen toteuttajalta pohjaveden nostosta ja joen liettymistä.

Maakuntakaavassa on Kokkosnivan voimalaitosta koskeva suunnittelumääräys, jonka mukaan viranomaisten päätöksissä on otettava huomioon kalan kulku. Päätös vaikeuttaa maakuntakaavan toteutumista ja on siten maankäyttö- ja rakennuslain vastainen. Aluehallintoviraston olisi tullut edellyttää kalojen kulkua mahdollistavien rakenteiden toteuttaminen luvan yhteydessä.

Voimalan luvituksessa ei ole huomioitu nykyaikaista lyhytaikasäännöstelyä. Voimala on rakennettu perusvoiman tuotantoon. Muuttunut säännöstely aiheuttaa kaloille erittäin suurta haittaa ja talviaikainen lyhytaikasäännöstely suurine ylivirtaamineen verrattuna uoman rakenteeseen aiheuttaa suurta haittaa joen morfologialle.

EU:n vesipuidedirektiivin mukaan valtioiden on määriteltävä vesiluvat määräaikaiksi.

Säännöstelylupaa myönnettäessä ei ole annettu lupaa tuhota jokea, vaan ennalta arvaamattomat seikat eli se, että joki ei kestä niin suurta vesimäärää ja

rankkoja vaihteluista on jäänyt huomioimatta. Se on selkeästi vesilain vastaista toimintaa, johon hankkeeseen ryhtyvä on ryhtynyt ilman lupia.

Asian käsittely ja selvittäminen hallinto-oikeudessa

Hallinto-oikeus on tiedottanut valituksesta julkisella kuulutuksella. Tieto kuulutuksesta on julkaistu Pelkosenniemen kunnassa.

Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta on pyydetty lausunto valituksesta. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat - vastuualueelle ja Pelkosenniemen kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle on varattu tilaisuus vastineen antamiseen valituksesta. Kemijoki Oy:lle on varattu tilaisuus vastineen antamiseen.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on lausunnossaan esittänyt muun muassa, että valituksessa tuodaan esille paljon sellaisia asioita, jotka eivät liity voimalaitoksen peruskorjaustoihin. Peruskorjausten yhteydessä ei ole ollut tarvetta nostaa pohjaveden pintaa. Peruskorjaustöiden yhteydessä ei ole myöskään todettu aiheutuneen pohjaveden pilaamista. Valituksesta ei ilmene, mistä peruskorjauksiin liittyvistä toimenpiteistä olisi voinut aiheutua valituksessa mainittuja pohjaveden pilaamista tai mistä liettymien poistosta valituksessa puhutaan.

Aluehallintovirasto on jättänyt tutkimatta yhdistyksen vaatimuksen, että aluehallintovirasto päättäisi Kokkosnivan voimalaitoksen ja padon ylittävän sillan korjaamisen osalta uuden ympäristöluvan tarpeellisuudesta. Vaikka aluehallintovirasto on jättänyt vaatimuksen tutkimatta, on se joutunut kuitenkin tekemään luvan tarpeen harkintaa päätöksensä yhteydessä.

Aluehallintovirasto on todennut, että ympäristönsuojelulain 186 §:n 1 momentissa luetellut asiat ovat ELY-keskuksen tai kunnan toimivaltaan kuuluvia asioita. Aluehallintoviraston ei kuulu käsitellä kyseisiä asioita.

Kemijoki Oy:llä on toistaiseksi voimassa oleva vesitalouslupa Kokkosnivan voimalaitokselle ja vesistön säännöstelylle. Patosilta on yksi voimalaitoksen rakenteista. Aluehallintovirasto ei ole erikseen tehnyt päätöstä voimalan toiminnan jatkamisesta. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan peruskorjausten osalta ei ole ollut tarvetta erilliselle ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukaiselle ympäristövaikutusten arviointimenettelylle.

Jos Vaasan hallinto-oikeus tulee siihen tulokseen, että Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys ry on asiassa asianosainen ja oikeutettu saattamaan vireille vesilain 18 luvun 8 §:n mukaisen erimielisyysasian, ei aluehallintoviraston käsityksen mukaan asiaa ole tarpeen palauttaa aluehallintovirastolle, koska aluehallintovirasto on valituksenalaisessa päätöksessään käsitellyt hakemuksessa esitetyt vesilain mukaiset vaatimukset hallintopakkoasiana. Lisäksi ympäristönsuojelulain mukaisen luvan tarpeettomuutta on perusteltu käsittelyratkaisun kohdan 3 perusteluissa.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualue on ilmoittanut, että se ei katso tarpeelliseksi antaa vastinetta.

Kemijoki Oy on valituksen, lausunnon ja ELY-keskuksen ilmoituksen johdosta antamassaan vastineenaan viitannut siihen, mitä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston lausunnossa ja Lapin ELY-keskuksen ilmoituksessa on esitetty.

Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys r.y. on antanut vastaselityksen.

Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys r.y. on 1.7.2024 ilmoittanut, että yhdistykselle on valittu uusi hallitus, joka on päättänyt pitää valituksen voimassa.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

1. Hallinto-oikeus jättää tutkimatta Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys r.y.:n elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimintaa koskevan vaatimuksen.
2. Hallinto-oikeus hylkää yhdistyksen vaatimuksen selvityksen pyytämisestä Pelkosenniemen kunnan rakennusvalvontaviranomaiselta.
3. Hallinto-oikeus hylkää yhdistyksen vaatimuksen aluehallintoviraston päätöksen kumoamisesta siltä osin kuin aluehallintovirasto on jättänyt tutkimatta yhdistyksen vaatimuksen hakijan velvoittamisesta hakemaan toiminnalle ympäristölupa.
4. Hallinto-oikeus kumoo aluehallintoviraston päätöksen siltä osin kuin aluehallintovirasto on jättänyt tutkimatta yhdistyksen hakemuksen vesilain 18 luvun 8 §:ssä tarkoitettuna erimielisyysasiana. Hallinto-oikeus ottaa yhdistyksen vaatimuksen välittömästi ratkaistavakseen ja hylkää hallintopakkohakemuksen.
5. Hallinto-oikeus kumoo aluehallintoviraston päätöksen siltä osin kuin aluehallintovirasto on hylännyt yhdistyksen vaatimuksen tulvaluukkujen sulkemisesta ja voimalan käytön kiellosta asian käsittelyn ajaksi.

Perustelut

1. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toiminta

Valituksessa on vaadittu hallinto-oikeutta tutkimaan, onko Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus noudattanut lakia, kun se on arvioinut vesilain mukaisen luvan tarvetta.

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan valittamalla saa hakea muutosta päätökseen, jolla viranomainen on ratkaissut hallintoasian tai jättänyt sen tutkimatta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ei ole tehnyt asiassa valituskelpoista päätöstä, kun se on lausunnoissaan ilmoittanut, että voimalaitoksen korjaustyöt eivät edellytä vesilain mukaista lupaa.

Valituksessa on tältä osin kysymys hallintokantelusta, jonka tutkiminen ei kuulu hallintotuomioistuimen toimivaltaan. Hallinto-oikeus toteaa, että viranomaisten toimintaa koskeva hallintokantelu on jätettävä hallinto-oikeuden toimivaltaan kuulumattomana tutkimatta.

2. Lausunnon pyytäminen rakennusvalvontaviranomaiselta

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 37 §:n 1 §:n mukaan hallintotuomioistuimen on huolehdittava siitä, että asia tulee selvitettyksi. Saman pykälän 2 momentin mukaan hallintotuomioistuimen on hankittava oma-aloitteisesti selvitystä siinä laajuudessa kuin käsittelyn tasapuolisuus, oikeudenmukaisuus ja asian laatu sitä vaativat.

Hallinto-oikeus katsoo, että asiassa on esitetty riittävä selvitys asian ratkaisemista varten. Selvityksen pyytäminen Pelkosenniemen kunnan rakennusvalvontaviranomaiselta ei ole asian selvittämiseksi tarpeen. Sen vuoksi hallinto-oikeus hylkää vaatimuksen selvityksen pyytämisestä.

3. Ympäristöluvan edellyttäminen Kokkosnivan voimalaitokselta

Hallinto-oikeus katsoo, että yhdistyksen vaatimuksessa edellyttää Kokkosnivan voimalaitokselta ympäristölupaa on kysymys ympäristönsuojelulain 175 §:ssä tarkoitettusta hallintopakkohakemuksesta.

Ympäristönsuojelulain 175 §:n 1 ja 2 momentin mukaan toimivalta ympäristönsuojelulain mukaisen hallintopakkoasian käsittelyyn ja ratkaisemiseen on valvontaviranomaisella. Vaatimus on tehty aluehallintovirastolle, joka ei ole ympäristönsuojelulain 21 ja 23 §:n tarkoittama valvontaviranomainen ympäristönsuojelulain mukaisissa asioissa. Näin ollen aluehallintoviraston on tullut jättää vaatimus tutkimatta.

4.

Aluehallintoviraston päätöksen osittainen kumoaminen

Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys r.y. on aluehallintovirastoon toimittamallaan hakemuksella vaatinut, että Kokkosnivan voimalaitoksen omistaja Kemijoki Oy velvoitetaan hakemaan vesilain mukainen lupa voimalaitoksen korjaustoille ja kokonaan uusi lupa voimalaitokselle. Velvoitteeseen tuli sisältyä kalatietä ja säännöstelyä koskevia määräyksiä.

Aluehallintovirasto on pitänyt vaatimuksia osaksi vesilain 18 luvun 8 §:n mukaisena erimielisyysasiana ja jättänyt vaatimukset siltä osin tutkimatta sen vuoksi, että ei katsonut yhdistyksellä olevan oikeutta panna vireille tämän säännöksen mukaista asiaa.

Vesilain 18 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan luvan tarpeellisuutta, lupamääräysten soveltamista, hankkeen toteuttamista, kunnossapitovelvollisuutta, laitoksen tai rakennelman poistamista taikka olojen ennalleen palauttamista koskeva erimielisyys, jonka ratkaisu ilmeisesti vaikuttaa muuhunkin kuin kantajan tai vastaajan oikeuteen tai etuun, käsitellään lupaviranomaisessa. Asia pannaan vireille hakemuksella.

Hallituksen esityksen Eduskunnalle vesilainsäädännön uudistamiseksi 277/2009 vp yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan vesilain 18 luvun 8 § koskee lupaviranomaisen ja käräjäoikeuden välistä toimivallan jakoa.

Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys on hakemuksessaan vaatinut, että Kokkosnivan voimalaitoksen omistaja on velvoitettava hakemaan korjaustöille vesilain mukainen lupa ja kokonaan uusi vesilain mukainen lupa voimalaitokselle ja säännöstelylle.

Hallinto-oikeus toteaa, että yhdistys on ilmoittanut vaatimuksensa olevan vesilain 18 luvun 8 §:ssä tarkoitettu asia. Tämä on tapahtunut hakemuksen täydennyksessä 24.10.2021 sen jälkeen, kun aluehallintovirasto on täydennyspyynnössään 24.9.2021 kehottanut yhdistystä selventämään, onko hakemus laitettu vireille vesilain 14 luvun mukaisena hallintopakkoasiana vai vesilain 18 luvun 8 §:n mukaisena erimielisyysasiana tai jonakin muuna asiana.

Hallinto-oikeus katsoo, että yhdistyksen hakemukseen sovellettavia säännöksiä tulee arvioida hakemuksen sisällön perusteella. Toisin kuin aluehallintovirasto hallinto-oikeus katsoo, että yhdistyksen vaatimuksissa on kaikilta osin ollut kysymys vesilain 14 luvun 4 §:ssä tarkoitettusta hallintopakkohakemuksesta. Tähän nähden aluehallintoviraston ei olisi tullut prosessinjohtollisesti esittää hakijalle tutkimatta jättämiseen johdattelevaa kysymystä vesilain 18 luvun 8 §:n soveltamisesta asiaan.

Hallinto-oikeus pitää vesilain 18 luvun 8 §:n säännöstä sen sanamuodon ja perusteluiden mukaan käräjäoikeuden ja lupaviranomaisen välistä toimivallan jakoa koskevana säännöksenä. Siinä ei säädetä siitä, kenellä on oikeus tehdä hakemuksia vesitalousasioissa. Vireillepano-oikeus määräytyy hakemuksessa tarkoitettun asian mukaan. Aluehallintovirastolla on ollut toimivalta ratkaista asia eikä sen ole tullut soveltaa vesilain 18 luvun 8 §:ää. Edellä kerrotun perusteella hallinto-oikeuden tulee kumota aluehallintoviraston päätös siltä osin, kun aluehallintovirasto on jättänyt asian tutkimatta soveltaen väärää säännöstä.

Hallintopakkovaatimuksen ratkaiseminen

Aluehallintovirasto on ratkaisunsa kohdassa 4 jättänyt tutkimatta vesilain 18 luvun 8 §:n mukaisena erimielisyysasiana pitämänsä vaatimukset. Aluehallintovirasto on otsikolla ”Hallintopakkoasiaa koskeva ratkaisu (pääasiaratkaisu)” hylännyt vaatimuksen siitä, että aluehallintoviraston tulee antaa määräys tulvaluukkujen sulkemisen ja voimalan käytön kiellosta, kunnes asia on ratkaistu. Tämän ratkaisun perusteluissa aluehallintovirasto on lausunut muun ohella, että Kokkosnivan voimalaitoksen peruskunnostuksen toteuttaminen tai patosillan peruskunnostus eivät ole edellyttäneet vesilain mukaista vesitalouslupaa. Hallinto-oikeus katsoo, että kun ratkaisuosassa ei ole mainittu hakemuksen hylkäämisestä tältä osin ja kun tämä seikka on mainittu vain tulvaluukkuja koskevan vaatimuksen perusteluna, aluehallintovirasto ei ole ratkaissut kysymystä siitä, edellyttävätkö kunnostustyöt uutta vesilain mukaista lupaa.

Aluehallintoviraston päätöksen ja asiassa saadun selvityksen perusteella on olemassa edellytykset asian ratkaisemiseen ja hallinto-oikeus on tulkinnut valituksen kohdistuvan aluehallintoviraston ratkaisuun myös tältä osin. Hallinto-oikeus ottaa asian viivytyksen välttämiseksi välittömästi ratkaistavakseen palauttamatta sitä aluehallintovirastolle uudelleen käsiteltäväksi.

Asiassa on ensin ratkaistava, onko Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys r.y.:llä ollut oikeus hakea hallintopakkoa.

Vesilain 14 luvun 4 §:ssä tarkoitetun hallintopakkoasian saa saman luvun 14 §:n 2 kohdan mukaan panna vireille rekisteröity yhdistys, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka sääntöjen mukaisella toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät.

Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys r.y.:n sääntöjen mukaan yhdistyksen tarkoituksena on edistää toimialueellaan luonnon- ja ympäristönsuojelua. Yhdistyksen toimialue on Pelkosenniemen kunta.

Hallinto-oikeus katsoo, että Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys r.y.:tä on yhdistyksen tarkoituksen ja toimialueen perusteella pidettävä sellaisena vesilain 14 luvun 14 §:ssä tarkoitettuna yhdistyksenä, jolla on ollut oikeus panna vireille saman luvun 4 §:n mukainen hallintopakkoasia. Yhdistyksellä on vesilain 15 luvun 2 §:n 2 kohdan mukaan myös oikeus valittaa asiassa.

Vesilain 14 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan jos joku rikkoo vesilakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, lupaviranomainen voi:

- 1) kieltää häntä jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä;
- 2) määrätä hänet täyttämään velvollisuutensa;
- 3) määrätä hänet oikaisemaan sen, mitä säännösten tai määräysten vastaisesti on tehty.

Kokkosnivan voimalaitoksella on valituksenalaisessa päätöksessä selostetuin tavoin voimalaitoksen rakenteita ja toimintaa koskevat lainvoimaiset luvat.

Korjaustyöt ovat aluehallintoviraston päätöksessä selostetuin tavoin käsittäneet voimalaitoksen sisällä tehtyä peruskorjausta ja voimalaitospadon harjalla kulkevan tien pintarakenteiden korjausta.

Yhdistys ei ole väittänytkaan, että sen kalatietä ja säännöstelyä koskevat vaatimukset perustuisivat siihen, että voimalaitoksen käytössä olisi toimittu vastoin vesilain säännöksiä tai lupamääräyksiä.

Hallinto-oikeus katsoo, että Kokkosnivan voimalaitoksen kunnostuksessa ei ole asiassa saadun selvityksen perusteella toimittu vastoin vesilakia tai lupamääräyksiä eikä siitä ole aiheutunut yhdistyksen väittämiä seurauksia. Tämän vuoksi hallinto-oikeus hylkää hallintopakkohakemuksen ja valituksen.

Hallinto-oikeus pitää lakiin perustumattomana vaatimusta, että kunnostustöiden johdosta tai muuten tässä hallintopakkoasiassa voimalaitokselta ja säännöstelyltä olisi edellytettävä kokonaan uutta lupaa.

Kun hakemus on hylätty, hallinto-oikeuden ei ole tarpeen ottaa kantaa hakemukseen tai valitukseen siltä osin kuin niistä ei edellä ole lausuttu.

5. Vaatimus tulvaluukkujen sulkemisen ja voimalaitoksen käytön kieltämisestä

Aluehallintovirasto on hylännyt hakijan vaatimuksen antaa määräys Kokkosnivan voimalaitoksen tulvaluukkujen sulkemisen ja voimalan käytön kiellosta, kunnes luvan tarvetta koskeva asia on ratkaistu.

Hallinto-oikeus pitää hakemuksessa esitettyä vaatimusta voimalaitoksen käytön kieltämisestä asian käsittelyn ajaksi väliaikaismääräyksen antamista tai vesilain 14 luvun 11 §:n mukaisena valvovan viranomaisen toimivaltaan kuuluvana toiminnan välitöntä keskeyttämistä tarkoittavana vaatimuksena. Aluehallintovirastolla ei ole ollut toimivaltaa määrätä toiminnan keskeyttämisestä kummallakaan perusteella, joten vaatimus olisi tullut jättää tutkimatta.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimmalle hallinto-oikeudelle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Valitusosoitus on liitteenä Hall (01.20).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Pertti Piippo ja Sinikka Kangasmaa sekä tekniikan alan hallinto-oikeustuomari Susanna Lähetkangas. Asian on esitellyt Sinikka Kangasmaa.

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmässä.

Jakelu

Päätös	Pelkosenniemen luonnonsuojeluyhdistys r.y. saantitodistuksin
Jäljennös maksutta	Kemijoki Oy Varatuomari Jukka Ohtonen / Fondia Oyj saantitodistuksin Pelkosenniemen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus / Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue Pohjois-Suomen aluehallintovirasto / Ympäristölupavastuualue Suomen ympäristökeskus

Tuomioistuimen yhteystiedot

Vaasan hallinto-oikeus
Korsholmanpuistikko 43, 4 krs (PL 204), 65101 Vaasa
Sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi
Puh.: 029 56 42780

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu:
<https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/>

Henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla
<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/>

VALITUSOSOITUS

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisen perusteet

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valituslupa on myönnettävä, jos:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeitä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta.

Vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon kirjeitse tavallisena tiedoksiantona lähetetystä päätöksestä seitsemäntenä päivänä päätöksen lähettämisestä, jollei vastaanottaja näytä tiedoksisaannin tapahtuneen tätä myöhemmin. Viranomaisen tietoon asiakirjan katsotaan kuitenkin tulleen kirjeen saapumispäivänä. Päätös on lähetetty päätöksen antopäivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta.

Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa vastaanottajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon sinä päivänä, jona päätös on vastaanotettu. Tiedoksisaantipäivän osoittaa vastaanottotodistus, saantitodistus tai tiedoksiantotodistus. Sijaistiedoksiannossa tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen kolmantena päivänä sijaistiedoksiantoa koskevan tiedoksiantotodistuksen osoittamasta päivästä.

Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantotapaa vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä (sähköpostitse tai sähköisen asiointipalvelun kautta), jollei muuta näytetä. Sähköisen asiointipalvelun kautta todisteellisesti tiedoksi saadun päätöksen tiedoksisaantipäivä on päätöksen noutamispäivä asiointipalvelusta.

Valituksen sisältö

Valituksessa, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja yhteystiedot mukaan lukien se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite); jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, on valituksessa mainittava myös tämän yhteystiedot
- päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)

- peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden vuoksi valituslupan myöntämiseen on mainittu peruste
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
- vaatimusten perustelut
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Jos usea tekee valituksen yhdessä, voidaan joku heistä ilmoittaa yhdyshenkilöksi.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös valitusosoituksineen
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, joka ei ole toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa, ja joka ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Tämä koskee myös tilanteita, joissa valitus toimitetaan sähköisen asiointipalvelun kautta tai sähköpostitse. Valitus liitteineen voidaan toimittaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Asiantipalvelun kautta toimitettua valitusta tai sähköpostitse toimitettua valitusta ei tarvitse toimittaa paperimuodossa. Asiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Postiosoite:	Korkein hallinto-oikeus PL 180, 00131 Helsinki
Sähköposti:	korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi
Käyntiosoite:	Fabianinkatu 15, 00130 Helsinki
Puhelin:	029 56 40200
Faksi:	029 56 40382
Aukioloaika:	arkipäivisin klo 8.00–16.15
Hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu:	https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/